

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

KNIHA - OBJEKT

Syberová Klára

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění

Studijní program Výtvarná umění

Studijní obor Ilustrace a grafika

Specializace Kniha a tvarování papíru

Bakalářská práce

KNIHA – OBJEKT

Loutkové divadlo

Klára Syberová

Vedoucí práce: MgA. Mgr. Petra Soukupová

Katedra výtvarného umění

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

**Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen
uvedených pramenů a literatury.**

Plzeň, duben 2016

..... podpis autora

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucí své bakalářské práce paní MgA. Mgr. Petře Soukupové za podnětné připomínky, přívětivost a trpělivost, které mi věnovala při průběžných konzultacích praktické části mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat mým nejbližším a přátelům za podporu během studia.

OBSAH

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE	1
2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY.....	4
3 CÍL PRÁCE.....	5
4 PROCES PŘÍPRAVY.....	6
5 PROCES TVORBY.....	7
6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA.....	9
7 POPIS DÍLA.....	12
8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR.....	13
9 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY.....	14
10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	15
A) Knižní a periodická literatura.....	15
11 RESUMÉ.....	16
12 SEZNAM PŘÍLOH.....	17

1 MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Již v dětském věku jsem projevovala zájem o výtvarné umění. Tomu jsem se začala aktivněji věnovat coby žák druhého stupně základní školy, resp. základní umělecké školy v Pelhřimově. Studium střední školy grafické v Jihlavě mi přineslo poznání nejen pro mne nových grafických technik, ale také rozšíření celkového rozhledu v oblasti výtvarných umění. Se základy zpracování knižní vazby jsem se setkala v druhém ročníku studia.

Jelikož jsem k oboru knižní vazby chovala kladný vztah a chtěla se dále vzdělávat, usilovala jsem – nakonec úspěšně – o přijetí na obor „Kniha a tvarování papíru“ na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara. Studium vedlo ke zlepšení řemeslných a výtvarných schopností, ale i autorského ošetření díla.

Mou lásku ke knize a její tvorbě bych chtěla předávat dětem: k jejich osobnostem a rozvoji jejich osobností směřovala má tvorba již od prvního ročníku studia na univerzitě.

Materiálem pro to, co doprovází mnou vyrobené knihy, tedy hračky, je nejčastěji dřevěná překližka dovolující praktickou odolnost. Stimulace smyslů dvojím způsobem vrací – a platí to i u mne, člověka do dětství.

První mnou vytvořená hrací souprava byla variabilní stavebnice zvířecích „obličejů“ Wanyama. Stavebnici pěti „obličejů“ lze rozdělit na čtyři části, které lze kombinovat do zábavných karikatur. Obsahuje krabičku, jejíž víko slouží jako rámeček pro skládání. Při tvorbě „obličejů“ byla užitá technika linorytu a následný tisk na dřevěnou překližku.

Příložený letáček vysvětluje sestavení „obličejů“ a jejich možné kombinace. Tato práce mne ovlivnila ve smyslu další cesty jako cesty vedené motivy zvířat.

Zvířata byla i hrdiny mé semestrální práce ve druhém ročníku vysokoškolského studia. Práce nesla název „Pohádky na dobrý večer“. Kniha je zpracována pomocí techniky tisku materiálem – tuto techniku jsem měla poprvé možnost si vyzkoušet na workshopu u Černého berana.

Pro bakalářskou práci zvolenou techniku tisku přes šablony jsem měla možnost vyzkoušet v průběhu kompozice semestrální práce v druhém semestru druhého ročníku. Roku 2014 se v plzeňské zoologické zahradě narodila řada významných přírůstků: zpracovala jsem ilustrovanou prostorovou knihu. K ní patřila papírová krabička se zvířaty na stojánkách – z nich lze vytvořit malou zoo. Letáček podává informace o daných zvířatech. Na předsádce knihy byla umístěna jména druhů zvířat, o kterých kniha pojednává. Na zadní stranu byla umístěna jména zvířat pro vyzkoušení paměti. Technika zpracování sledovala tupování olejovými barvami přes šablony. Zvířata jsou tvořena přes několik šablon základními sytými barvami, zvolenými tak, aby poutaly dětskou pozornost. Samotná zvířata byla volena podle míry zájmu dětí pro daný druh. Dvoustrany jsou znázorněním druhu žijícího v zoologické zahradě. Text charakterizuje daný druh i konkrétní poslední přírůsteky zoologické zahrady. Vybrané strany obsahují prostorové části: okénka, pod nimiž se skrývá ilustrace, krk a hlavu žirafy otevírající se do prostoru. Zvířata jsou opatřena číslovkami odrážejícími jejich jména: to vytištěno opět přes šablony.

Semestrální práce v prvním semestru třetího ročníku mne přivedla k vytvoření loutky. Ke ztvárnění jsem zvolila povídku „Pan Pánek – Černý mlynář“ ze sbírky „Příšerné příběhy“. Obě napsal Egon Bondy mezi lety 1975 – 1986 „pro dvě Lopatkovic holky“. Jde o krátkou, strašidelnou i vtipnou povídku z hřbitovního prostředí. Hlavní postava povídky, pan Pánek, který „mele mrtvoly pomocí mlýnku“, je představován loutkou. Pro tu jsem vytvořila prostředí hřbitova v plameni ošlehaném krbu. Ke znázornění procesu mletí mrtvol jsem užila popel, vypálené vrbové proutky k vytvoření ohořelých pahýlků končetin. K tomu patří i výroba náradí pro pana Pánka. Celý příběh jsem převedla do fotografií. Loutka je z vlnité lepenky slepovanou za pomoci tavné pistole. Aby ručně psaný text vyvolával dojem „strašidelného“ písma a korespondoval s ilustracemi, rozfoukávala jsem tuž brčkem.

2 TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY

Mnou zvolené téma pochází ze zadaných témat, tvorba loutkového divadla byla již delší dobu mou představou. Protože jsem se v dětských letech s loutkovým divadlem nesešla, chtěla jsem tuto představu učinit skutečností.

Hledaný příběh měl něco sdělit, a tím upoutat. Podstatný byl příběh zvířat a naivní zpracování blízké dětem. Rozhodla jsem se pro příběh Zdeňka Adly o žirafí rodině putující světem až k moři. „Cesta džunglí“ uchopená na pozadích umožnila zvolit pestrost barev. Hrdiny příběhu, žirafí rodinu a slona, jsem převedla do plošných loutek. Loutka je stylizována, není vázána anatomickým zákonem, protože v divadelní oblasti upřednostňují děti předškolního věku barvu před tvarem.

Podstatou loutky je vztah, který dává práci s ní ideální příležitost k naplňování cíle – rozvoji osobnosti dítěte jako například pozornost, paměť, představivost, jevištní řeč, tvořivost, fantazie, či rytmus.

3 CÍL PRÁCE

Cílem mé práce bylo vytvoření dle mých osobních představ dětskou knihu - objekt jako komplexní umělecké dílo, přinášející oddech, odpočinek, uvolnění, zábavu a vytržení z každodenního stereotypu. Hlavním cílem bylo, aby samotnými aktéry byly děti a mohly se ztotožnit s loutkou tím, že ji vodí a mluví za ni, ale mohly se rovněž stát svědkem nebo pozorovatelem jejích osudů.

Hra s loutkou je pro děti obtížnou záležitostí: proto jsem volila loutky plošné, jednostranné, ovládané tyčkou pro dobrou manipulovatelnost. Pohyb je pro loutku převládajícím vyjadřovacím prostředkem, proto jsem se snažila vyjádřit jednání jevištní postavy, její pocity, vztahy a charakter velikostí a pohyblivostí jednotlivých částí loutek.

Vytváření divadla sledovalo můj vlastní styl, neovlivněný konečnými nápady či klišé.

4 PROCES PŘÍPRAVY

Proces přípravy byl započat již v prvním ročníku mého studia .Svět zvířat jsem pojmla ve své klazurní práci, která byla inspirována dětskou stavebnicí.

Zvířecí motiv byly pro mě prioritou při vybírání pohádky či příběhu pro mou bakalářskou práci. Cesta k hledání vhodné pohádky mne zavedla na půdu mého rodného domu. Zde jsem objevila publikaci z dob dětství mé maminky. Napsána byla Zdeňkem Adlou. Příběh vypráví o žirafí rodině, která putuje světem. Zažívá různá dobrodružství cestou k moři a potkávají zajímavá zvířátka.

Formu loutkového divadla jsem měla ve své představě již před objevením tohoto příběhu. Občasné návštěvy zoo mne utvrdily ve správném rozhodnutí volby příběhu. Především pro radost dětí, kterou jsem pozorovala v jejich radostných výrazech.

Následovala volba materiálu. Měla jsem okamžitě jasno. Má volba padla na dřevo, které mám spojené s dětstvím. Tento materiál mi umožňoval mnohé.

Mou představou bylo dřevené divadlo. Stylizované do přepravního boxu pro žirafy ze zoo, zároveň využitelné jako pódium pro hraní příběhu. Zpracování kulis, jsem původně zamýšlela taktéž z překližkové desky. Papírovou lepenku jsem volila z praktických důvodů. Jednak připomíná dřevo a nepochybně pro menší váhu s ohledem na množství komponentů. Volila jsem především s ohledem na děti, pro které je divadlo určené.

5 PROCES TVORBY

Když bylo jasné, která zvířata budou převedena do loutek, započala příprava v podobě skic a stylizace zvířat. Výsledné formy byly převedeny do šablon, následovalo vyřezávání a soutisk tupočernými olejovými barvami. Posléze oskenování a počítačové úpravy. Loutky jsou sestaveny tak, aby jejich části byly pohyblivé.

Na počátku jsem si připravila makety pro zjištění funkčnosti a velikosti loutek. Velikost loutek byla odvozena od největší loutky slona, na jehož záda nastoupí celá žirafí rodina. Z této velikosti jsem vycházela při tvorbě pozadí a přizpůsobovala velikost komponent, ze kterých se divadlo skládá - s ohledem na velikost boxu.

Zásadní postavou příběhu o putování žirafí rodiny je slon. Tato postava vystupuje v příběhu jako „převozník“, slonobus číslo sedm, který rozváží zvířátka po krajině na svých zádech. Pro ztvárnění této postavy jsem volila pro divadlo velice důležitý prvek, jímž je pohyblivost. Charakteristickým znakem slona je čepice s číslem sedm a sedlo. Tato poznávací znamení mají navodit dojem představující řidiče autobusu.

Žirafí rodina provází diváka celým příběhem. Funguje zde i základní pocitové měřítko, kde je otec, tedy hlava rodiny, největší. Otce jsem zvýraznila motýlkem na krku, hlaním znakem matky je ranec, který nese po celou cestu na zádech, a děti jsou rozlišeny barevně. Je zde patrný rozdíl mezi jednotlivými postavami.

V okamžiku, kdy byly připraveny papírové makety loutek, započala jsem tvorbu pozadí a popředí. Pozadí je měnící se krajina na pěti otočných papírových deskách. Každá z těchto desek má svůj výtvarný jazyk i přes to, že jsou propojeny jednotným výtvarným pojetím.

Zvolené barvy, které vycházejí ze základní škály, tedy pocitově teplejších odstínů žluté, chladnější zelené a modré, jsem používala pro ztvárnění Afriky a džungle. V procesu tvorby bakalářské práce byla velice důležitá dynamika. Celé pozadí jsem vytvářela za pomoci jednotlivých tvarů, které jsem impulzivně skládala do výsledné podoby, tedy pozadí daného příběhu. Hlavním motivem na deskách, které slouží jako kulisy vytvářející prostředí pro příběh, je cesta. Ta určuje směr chůze loutek a vytváří prostředí pro příběh. K vytvoření pozadí jsem si nakreslila scény k celému příběhu. Připravila jsem jednotlivé prvky krajiny, zvířata, měnící, v oblohu se měnící noční nebe, v jezeře zapadající slunce. Vše jsem následně vyřezávala do šablon. Komponenty jsou soustředěny ve výsledné obrazy.

Dalším procesem tvorby byla práce spojená s úpravami za pomocí grafických programů. Úpravy a skladbu výsledné podoby nejen pozadí mi umožňoval počítač. Návazně jsem vytvořila kulisy jdoucí za sebou dle daného scénáře. Nejedná se pouze o krajinu či přírodu, jsou zde zasazeny i vedlejší postavy. Propojují tak linii děje a prostorovost divadla. Vznikají zde jednotlivé plány, které se v celku skládají z popředí, hlavních postav – loutek, a pozadí. Popředí je tvořeno z rostlin menších velikostí. Opět se zde opakuje propojování s prvky na pozadí. Divadlo je velice hravé. Přepřavní box je uzpůsoben tak, aby jednotlivé kusy mohly být zasazovány dle libosti obsluhujícího.

6 TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA

Přenosné pouzdro stylizované do přepravního boxu ze zoo, je vyrobeno z dřevěné topolové překližky, víko - které má v horní části úchyt na vysunutí - „jezdí“ v drážce boxu. K připodobnění ke skutečnému boxu jsem použila překližkové laťky, které jsem umístila na obvod pouzdra. Mezery mezi laťkami na spodní straně pouzdra, jsou stejně velké, pro možnost umístění popředí kamkoliv. Dřevo jsem nijak chemicky neupravovala, jen obrousila do hladka. Na slepení přenosného pouzdra jsem použila INSTA-CURE+™, což je CA (kyanoakrylátové) lepidlo s velkou viskozitou. Lepidlo jsem aplikovala na jeden díl a potom díly silně stlačila k sobě po dobu 5 až 15 sekund. K autentičnosti jsem použila hřebíčky zatlučené do laťek na pouzdru. Na horní stranu pouzdra jsem připevnila „ucho“ k přenášení z přírodního vázacího provazu, vyrobeného z přírodních kokosových vláken, která jsou odolná proti přetržení.

K uchycení konstrukce divadla jsem využila obráceného pouzdra, jež jsem zamýšlela využít i jako pódia pro hraní. Pouzdro se skládá ze čtyř nosných kulatin, které zapadají do připravených otvorů na spodní straně pouzdra o průměru 6mm z celistvého bukového dřeva bez viditelného spoje, které jsem zabrousila, především konce, jemným brusným papírem. Dvě kulatiny slouží k horizontálnímu propojení konstrukce a dvě vertikální krátké kulatiny pro boční podporu rámu. Na spojení rámu jsem využila čtyři krychle z bukového dřeva, kterým jsem zabrousila hrany a do nichž jsem pomocí předem připraveného rámečku provrtala frézou díry velikosti 6mm. Krychle jsem na nosné kulatiny přilepila pomocí INSTA-CURE+™ lepidla. INSTA-CURE+™ lze také použít k lepení velkých ploch což jsem využila při lepení základních

desek pouzdra. Jednotlivé kusy se od sebe liší kresbou let, což je přirozená vlastnost dřeva.

Jako spodní opora při zasouvání pozadí slouží laťka, jejíž součástí jsou kostky, které zapadají do otvorů v pouzdru. Pohybu desek pozadí zabraňuje rámeček z kulatin, který je součástí zadních vertikálních kulatin rámu divadla.

Pozadí je oboustranně tištěno na papírové lepence o tloušťce 2,5mm a oříznuté tak, aby se vešlo na dno přenosného pouzdra o formátu A3. Scénář, jakožto součást obsahu, slouží pro určení pořadí scén. Popředí je také tištěno na papírové lepence a uchyceno v drážce na liště velikosti mezery mezi laťkami na boxu.

Loutky jsem jako jediné tiskla na leteckou březovou překližku tloušťky 2mm, kterou jsem zvolila pro její odolnost vůči zlomení malých částí loutek. Vyřezávala jsem je pomocí stopkové frézy s duplikátorem podél předkreslené čáry kolem zvířat s rezervou čtyř milimetrů pro pozdější zabrušování hran, které jsem prováděla přímou ruční bruskou. Hrany loutek jsem později ještě zakulatila jemným brusným papírem pro příjemnější dotek. Loutky jsem v předem připravených místech podle maket provrtala na fréze vrtáčkem velikosti 2mm. Loutky jsem spojila elektrikařskými dutinkami o průměru 2mm a kladívkem zezadu loutek dutinky přibouchla podle potřeby tak, aby loutka držela v poloze, kterou si uživatel určí. Už zbývalo jen přichytit kulatou vodící tyčku, tu jsem na konci provrtala a nýtkem s hlavičkou přichytila k louce, tak aby s loutkou šlo točit kolem její osy.

Loutky jsou zavěšeny na rámu, oporu jim dělají laťky s otvorem uprostřed, které jsou nasazeny na vodící tyčce a jsou zapřeny kroužky z transparentní PVC hadičky, kvůli které drží v určené poloze. Vypadnutí laťky z rámu zabraňují zářezky přilepené na spodní straně.

7 POPIS DÍLA

Příběh napsaný Zdeňkem Adlou o žirafí rodině, která putuje světem až k moři a cestou potkává zajímavá zvířátka, jsem převedla do loutkového divadla.

Přenosné pouzdro na divadlo je stylizované do dřevěného přepravního boxu pro žirafy ze zoo. Je možno jej využít i jako doplněk do dětského pokoje. Pozadí je krajina na pěti otočných papírových deskách. Pozadí, které jsem do své práce využila, začíná domovem žiraf, tedy africkou krajinou. Příběh pokračuje putováním napříč džunglí, kde zvířátka zažívají nejrůznější dobrodružství a jejich cesta je ukončena cestou zpět do prostředí africké krajiny. Velikost pěti ztvárněných loutek byla odvozena od největší loutky slona, na jehož záda nastoupí celá rodina žiraf. Z této velikosti se odvozuje velikost pozadí a zbytku divadla.

Loutky jsou zavěšeny na rámu divadla, oporu jim dělají laťky, které jsou nasazeny na vodící tyčce a jsou zapřeny kroužky z hadičky. Původní text jsem upravila do formy scénáře, který je součástí divadla. Loutkové divadlo jsem převedla do fotoknihy, která vypráví celý příběh.

Výstupem je tedy výměnné pozadí cesty od domova žiraf až k moři, kulisy do popředí a pět plošných loutek, rám divadla, scénář ve formě knihy svázané japonskou vazbou a fotokniha loutkového divadla. Přenosné pouzdro na divadlo slouží jako pódium pro hraní.

8 PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

Snažila jsem se o vytvoření bakalařské práce dle mých osobních představ. Dětská kniha - objekt jako komplexní umělecké dílo, přinášející oddych, odpočinek, uvolnění, zábavu a vytržení z každodenního stereotypu. Hlavním cílem bylo, aby samotnými aktéry byly děti a mohly se ztotožnit s loutkou, dát jí pomyslný život, vodit ji, jednoduše si hrát a stát se svědkem či pozorovatelem osudů hlavních akterů mnou vybraného příběhu.

Podařilo se mi vytvořit hru nejen pro děti ale i pro dospělé. Reakce dětí a jejich rodičů, kteří měli tendence se zapojovat do hry, překročily mé očekávání. S čistým svědomím mohu říci, že mě tato bakalářská práce v přípravě na uměleckou tvorbu posunula dále.

9 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY

Kladně bych hodnotila především celkový dojem z práce, který působí vesele. Protože jsem se v dětských letech s loutkovým divadlem nesešla, chtěla jsem tuto představu učinit skutečností jen podle vlastních představ.

Užívala jsem si výrobu divadla a převedla veškeré své vize do celého procesu tvorby.

Některé technické prvky, které mi byli vytknuty samotnými dětmi, by se dětské hře dali lépe přizpůsobit.

10 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

(A) Knižní a periodická literatura

1. ADLA, Zdeněk. Jak šel žiraf k moři. Edice Kulihrášek, 1. Vydání, Praha: Albatros, 1971

11 RESUMÉ

Creating a puppet theatre has been my dream for a long time. As I did not have an opportunity to meet a puppet show in my childhood, I wanted to make my dream a reality.

I decided to create a story written by Zdenek Adla describing a giraffe's family wandering the world towards sea. The main characters, the giraffe's family and an elephant, were made into flat puppets. The puppets' parts are moveable. Five revolving boards with the way to the seaside in the background and with some plants in the foreground create parts of the puppet theatre.

A portable case made of plywood is stylized into a shipping box from a zoo. The case can also be used as a stage. The construction of a frame is designed to be easy. It is made up of round timbers which are joined together. The frame of the puppet theatre can be placed into holes which are at the bottom of the box.

A part of the case is a script for the puppet show. I remodelled the whole story into a picturebook and I used a Japanese style for binding.

Příloha 1
Pozadí tvořené šablonovým soutiskem

Příloha 2
Otočná deska 1

Příloha 3
Otočná deska 2

Příloha 4
Otočná deska 3

Příloha 5
Otočná deska 4

Příloha 6
Otočná deska 5

Příloha 7
Otočná deska 6

Příloha 8
a. Loutky tisk
b. Vyřezávání loutek

Příloha 9
a. Vyřezávání loutek
b. Broušení

Příloha 10
a. Lepení pouzdra
b. Lepení pouzdra

Příloha 11
a. Konstrukce pouzdra
b. Loutky připravené k sestavení

Příloha 12
a. Obsah pouzdra
b. Obsah pouzdra

Příloha 13
a. Pouzdro na divadlo
b. Rám divadla

Příloha 14

- a. Detail pouzdra
- b. Detail pouzdra

Příloha 15

- a. Stavba rámu divadla
- b. Stavba rámu divadla
- c. Stavba rámu divadla

Příloha 16

Loutkové divadlo

Příloha 1
Pozadí tvořené šablonovým soutiskem

vlastní foto

Příloha 2
Otočná deska 1

Příloha 3
Otočná deska 2

Příloha 4
Otočná deska 3

Příloha 5
Otočná deska 4

Příloha 6
Otočná deska 5

KONEC

Příloha 8
a. Loutky tisk

b. Vyřezávání loutek

vlastní foto

Příloha 9
a. Vyřezávání loutek

vlastní foto

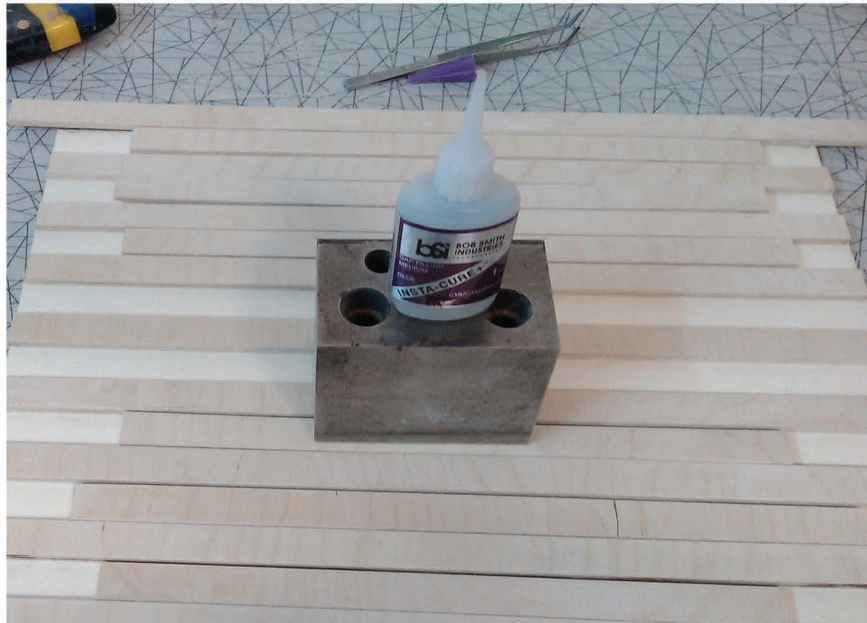
b. Broušení

vlastní foto

Příloha 10
a. Lepení pouzdra

vlastní foto

b. Lepení pouzdra

vlastní foto

Příloha 11
a. Konstrukce pouzdra

vlastní foto

b. Loutky připravené k sestavení

vlastní foto

Příloha 12
a. Obsah pouzdra

vlastní foto

b. Obsah poudra

vlastní foto

Příloha 13
a. Pouzdro na divadlo

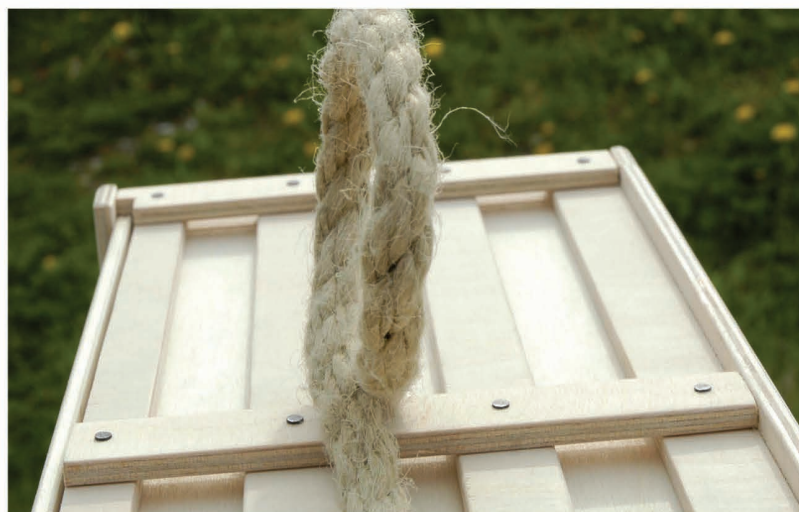
vlastní foto

b. Rám divadla

vlastní foto

Příloha 14
a. Detail pouzdra

vlastní foto

b. Detail pouzdra

vlastní foto

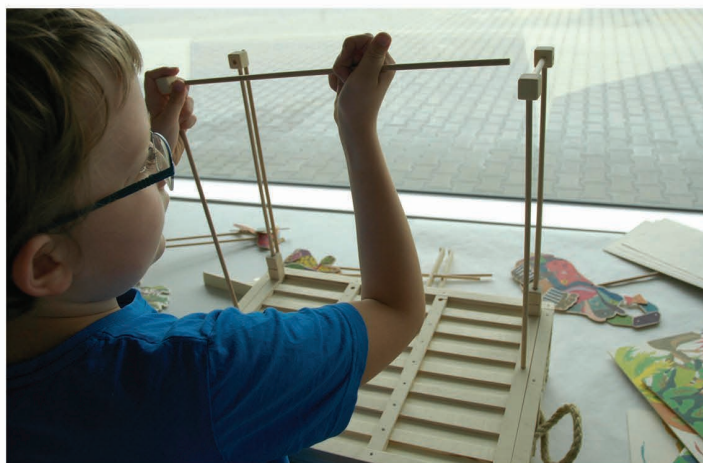
Příloha 15

a. Stavba rámu divadla

vlastní foto

b. Stavba rámu divadla

vlastní foto

c. Stavba rámu divadla

vlastní foto

Příloha 16
Loutkové divadlo

vlastní foto

